

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у листопаді 2023 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

День пам'яті жертв голодоморів

Цьогорічна кампанія на вшанування пам'яті жертв сталінського геноциду пройшла під гаслом «Пам'ятаємо. Єднаємося. Переможемо!». Країна вже вдруге вшановувала жертв голодоморів в умовах повномасштабної війни, яка супроводжується геноцидними діями країни-агресорки проти українців. 25 листопада на території Національного музею Голодомору-геноциду в Києві за участі Президента України, перших осіб держави, урядовців, зарубіжних гостей та українського духовенства пройшов урочистий захід, присвячений 90-м роковинам Голодомору 1932–1933 років. Вже традиційно у цей день відбулася загальнонаціональна хвилина мовчання та всеукраїнська акція «Запали свічку». До роковин Український інститут національної пам'яті разом із волонтерами «Печерські котики» ініціював безстрокову акцію в допомогу захисникам під назвою «Пам'ятай про жертв Голодомору. Підтримуй тих, хто бореться за Україну». А символом вшанування загиблих стала окопна свічка. Зі свого боку Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти запустило онлайн-проект «Голодомор. Історії роду», покликаний вшанувати пам'ять мільйонів людей, які загинули внаслідок геноциду голодом, та показати глибину трагедії на конкретних прикладах простих українських родин. Історії-оповіді, записані зі слів очевидців тих страшних подій, Держмистецтв опублікувало на своїх сторінках у соціальних мережах *Facebook* та *Instagram*.

23 листопада у Залі пам'яті Національного музею Голодомору-геноциду розпочала роботу виставка «Намір». Вона наочно засвідчує тяглість і спадкоємність злочинів кремлівського режиму 90-річної давнини та сучасної агресії російської федерації проти українського народу та держави Україна. Підготовлена Національним музеєм Голодомору-геноциду разом із Центром дослідження воєнної історії Збройних сил України, виставка показує геноцидну природу російської політики щодо України. В експозиції представлено хрести з масових поховань у населених пунктах Київщини та Харківщини, щоденник закатованого російськими окупантами письменника Володимира Вакуленка, спалене зерно з терміналів Чорноморського порту, знайдені після визволення Куп'янська на Харківщині російські підручники, історія дитини, яка повернулася до України після

викрадення, а також листи російських школярів із закликами вбивати українців. Поруч з експонатами, які є очевидцями сучасної російсько-української війни, розміщено предмети – свідки Голодомору-геноциду тридцятих років минулого століття. Під час відкриття виставки державний секретар Міністерства внутрішніх справ України І. Ящук передала музею унікальні документи – оцифровані копії кримінальних справ періоду Голодомору.

До роковин Голодомору в столичному Музеї книги і друкарства України протягом місяця діяла виставка «1932–1933. 2014–2023». Відвідувачам запропоновано різноманітний спектр експонатів: від наукових досліджень, графіки і живопису до предметів українського побуту початку ХХ століття. Окремі розділи проєкту було підготовлено за участі партнерів: Українського інституту національної пам'яті, Національного музею Голодомору-геноциду, Музею української діаспори та інших. Зокрема на виставці можна було побачити авторські ліногравюри М. Бондаренка, що стали ілюстрацією до видання «Україна-1933. Кулінарна книга. Пам'ять людська» (частина Меморіально-освітньої приватної колекції Ділової ради України-США «Голодомор: очима українських художників»), буклет із невідомими світлинами часів Голодомору від західних журналістів. В межах проєкту організатори провели зустрічі з режисерами фільмів про події 1932–1933 років: «Свідок Женя» С. Заболотного та «Голод 33» О. Янчука. 25 листопада в Музеї книги і друкарства України відбувся круглий стіл за темою «Геноцид, голодомор, депортації як системна складова російської політики в Україні: 1932/33 та 2022/23 роки в долі народів Північного Приазов'я», а також концерт-реквієм пам'яті жертв Голодомору.

Від 24 листопада в Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого експонувалася книжкова виставка, яку склали хроніко-документальні й публіцистичні видання, статті з наукових збірників і періодичних видань, спогади та свідчення очевидців, літературні твори, що розповідають про джерела, причини, перебіг, масштаби та руйнівні наслідки голодного лихоліття 1932–1933 років для українського народу. Київська Публічна бібліотека імені Лесі Українки підготувала виставку-інсталяцію «Скорботний біль і пам'ятка живим», приурочену до Дня пам'яті жертв голодоморів.

23–25 листопада в Національному центрі «Український дім» пройшов Міжнародний науковий форум «Україна в епоху Голодомору: влада, опір, ідентичність». У фокусі події – комплекс наукових проблем, пов'язаних з осмисленням багатовимірного феномену опору українського суспільства сталінській політиці творення голоду, а також обмін ідеями щодо популяризації знання про Голодомор-геноцид в Україні. Серед організаторів форуму – Український інститут національної пам'яті, Національний музей Голодомору-геноциду.

23 листопада у Києві презентовано нові книги «Пустеля. Голодомор. Український південь» В. Марущак і «Дайте, мамо, гами... Словник Голодомору» О. Різниківа, котрі вийшли до 90-х роковин Голодомору в межах проєкту «Книга для зміцнення національної єдності» за результатами відкритого мистецького конкурсу Міністерства культури та інформаційної політики України.

25 листопада на вшанування загиблих від голоду українців столичний Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка за підтримки Національного музею Голодомору-геноциду влаштував показ вистави «Голос пам'яті промовляє...» у постановці н. а. України Д. Чирипюка. В цій імпрезі використано фрагменти з роману У. Самчука «Марія».

Творчий колектив Миколаївського національного академічного українського театру драми та музичної комедії створив до трагічної дати виставу-дослідження «33-й. Розплата за волю» (автор і режисер-постановник – н. а. України М. Берсон).

22–26 листопада на платформах Суспільного мовлення відбулася прем'єра документального мінісеріалу «Голодомор. Літописці» (режисер Р. Барабаш). Проект втілено компанією «Fresh Production Group» за сценарієм О. Зінченка. 25 листопада на телеканалі «1+1 Україна» презентовано спеціальний епізод проекту «Голодомор. Реальна історія» від команди А. Галімова (розсекречені докази про наймасштабніший злочин кремля проти України). 22–25 листопада на «Радіо Культура» прозвучали три серії радіодокументального проекту «Невідомі сторінки Голодомору», створеного разом із Національним музеєм Голодомору-геноциду.

День Гідності та Свободи

21 листопада українці відзначили десяту річницю від початку Революції гідності. До цієї дати Музей Майдану разом із партнерами організував низку пам'ятних, патріотичних заходів та запустив соціальну кампанію під гаслом «Заряджені гідністю та жагою свободи!». Частиною програми став проєкт «Територія Гідності у доповненій реальності: музеєфікація пам'яток Майдану», реалізований за підтримки Українського культурного фонду. Нині побачити і згадати події десятилітньої давнини можна за допомогою QR-кодів, які розміщено на інформаційних стендах у просторі Києва. В межах проєкту відтворено десять найвідоміших об'єктів Революції гідності у форматі 360 – барикади, елементи наметового містечка, конструкцію «Ялинки», Мистецький Барбакан тощо. До річниці початку протестів оголошено IV Всеукраїнський конкурс наукових студентських робіт на здобуття Відзнаки імені Героя Небесної Сотні Сергія Кемського. 20 та 21 листопада в інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану тривав науковий форум «Революція гідності. На шляху до історії». Водночас 21 листопада в Українському домі презентовано виставку «Майдан. Народження мрії. Перший бій», в межах якої демонструвалися артефакти з протесту, мистецькі об'єкти, які розповідають про ініціативи Майдану, творчі рефлексії художників на події десятилітньої давності, експозиція світлин «Останній бій» В. Миронюка. Мережа *DOCU/CLUB* та Музей Майдану провели у просторі виставки перегляд та обговорення документальних фільмів режисера С. Лисенка «Євромайдан SOS» і «Крим SOS». Діяв також дискусійний майданчик «Майдан-форуму». Тематами панельних дискусій стали: «Еволюція революцій», «Як розповісти світові про Майдан?», «Механізм і правила протесту на досвіді Євромайдану», «Культурна революція на Майдані», «Меморіалізація та музеєфікація Майдану», «Встановлення справедливості та правосуддя». Цього дня у Довженко-Центрі відбувся

спеціальний показ фільму «Сильніше, ніж зброя» за участі режисера В. Тихого. Хроніку подій Революції Гідності та війни на сході України було знято групою документалістів об'єднання *#Babylon'13*.

Вшанування пам'яті

Правозахисна організація Український ПЕН ініціювала інформаційну кампанію *#EmptyChairWeek* («Тиждень порожніх стільців»), присвячену пам'яті митців, яких забрала повномасштабна війна. Протягом 13–19 листопада до акції могли долучитися всі охочі, а саме зробити допис у соціальних мережах про українських письменників, музикантів, акторів, істориків, художників, мовознавців та інших культурних діячів, чий життя обірвалося після 24 лютого 2022 року. Мета – згадати якнайбільше імен полеглих митців та зробити так, щоб вони якомога ширше прозвучали у публічному просторі. До кампанії пам'яті долучилися: акторка Р. Зюбіна, режисер та актор А. Сеїтаблаєв, журналістка та телеведуча М. Барчук, журналіст В. Портников, журналістка О. Герасим'юк, філософ та письменник, президент Українського ПЕН В. Єрмоленко, поетеса К. Калитко, режисерка та письменниця І. Цілик, письменниця М. Савка, письменниця М. Титаренко та інші. Крім того, Український ПЕН та *The Ukrainians Media* за підтримки Національного фонду демократії запустили проєкт «Люди культури, яких забрала війна». Це серія текстових портретів на окремій платформі, над якими працюють С. Довжик, О. Козар, М. Матвейчук, Г. Устинова. Ілюстрації створює Д. Ковтун. На сайті вже можна читати перші п'ять есеїв: про письменницю В. Амеліну, фотографа Д. Кривого, історика В. Зайцева, диригента К. Старовицького та дослідницю української кухні О. Павленко-Кольорова.

23 листопада у столиці в межах документально-художньої виставки «Великі земляки: Григорій Квітка-Основ'яненко» в Національній академії мистецтв України пройшов тематичний захід, присвячений 245-річчю з дня народження письменника. Про життя, творчість і громадську діяльність видатного українця можна було дізнатися завдяки інформації на плакатах, що підготували харківські історики, краєзнавці, мистецтвознавці, музейники. На виставці також було представлено роботи сучасних митців: архітектурні пейзажі квіткінських місць у Харкові н. х. України В. Ковтуна; ескізи костюмів та декорацій до спектаклю за твором Г. Квітки-Основ'яненка «Сватання на Гончарівці» головного художника Харківського академічного театру музичної комедії Т. Шигимаги; графіку харківської художниці Н. Хворостенко. Проєкт «Великі земляки» втілюють творчий клуб «Гостинна на Дворянській» і культурно-діловий центр «Рубаненко і партнери» з Харкова. Цього року партнерами виступили: Національна академія мистецтв України, Національний музей Тараса Шевченка, Харківський літературний музей, Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, Харківський державний академічний український драматичний театр імені Т. Г. Шевченка, Харківський художній музей, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

27–30 листопада у Чернівцях різноманітні події організовано до 160-річчя від дня народження української письменниці Ольги Кобилянської. Серед них,

зокрема: презентація книги «На гостини до Ольги Кобилянської» (Літературно-меморіальний музей Ольги Кобилянської); театральний фестиваль «Золоті оплески Буковини» (Чернівецький академічний обласний український музично-драматичний театр ім. Ольги Кобилянської); Міжнародна наукова конференція «Ольга Кобилянська і український літературний процес ХІХ–ХХІ століть» (Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича); мистецький вечір на честь О. Кобилянської (Центральний Палац культури). Також протягом місяця в культурних закладах міста до ювілею письменниці проведено презентації книг, тематичні екскурсії та освітні заходи, міжнародний науково-практичний телеміст під назвою «Відома і невідома Буковинська орлиця». Чернівецький музично-драматичний театр підготував прем'єру драми «Вовчиха» за мотивами повісті О. Кобилянської. Крім того, 28 листопада у конгрес-холі готелю «Буковина» відбулося вручення Міжнародної літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської. Цьогорічними лауреатами стали: Н. Марусик із Чикаго, США (номінація «Популяризація буковинського народного мистецтва у світі»); доцентка Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича В. Чолкан (номінація «Публічні лекції про українських митців»); майстриня О. Назар-Ровецька з міста Сокаль на Львівщині (номінація «Серія писанок із трипільськими символами»); художник, волонтер Д. Коваль із Києва (номінація «Творчий проєкт «Сни моєї любові»); художник, воїн ЗСУ І. Талалай із Чернівців (номінація «Серія портретів Ольги Кобилянської»).

1 листопада у Коломиї на Івано-Франківщині, на площі перед ліцеєм № 1, встановлено пам'ятник письменнику-новелісту Василю Стефанику, чие ім'я носить навчальний заклад. Автор бронзової скульптури – М. Дмитрів.

25 листопада у Ніжині на Чернігівщині відкрито меморіальний комплекс на честь українських воїнів, загиблих у протистоянні з російськими окупантами. Центральною фігурою меморіалу став пам'ятник Герою України Олександру Мацієвському. До реалізації проєкту долучилась команда фахівців під керівництвом архітекторки Ж. Баланюк і скульптора С. Олексієнка.

Медіа

10 та 11 листопада у Києві відбувся восьмий *Donbas Media Forum* – щорічна конференція, яка збирає журналістів і медіаменеджерів України та світу, аби обговорити актуальні професійні проблеми та налагодити комунікацію. Форум присвячено вивченню трансформацій, які переживає українська медійна спільнота внаслідок повномасштабного вторгнення росії. Ключовий акцент події спрямовано на реінтеграцію тимчасово окупованих територій України, а також на права людей, які наразі там проживають. Дводенна конференція пройшла в офлайн-форматі з трансляцією головних панелей. Учасникам *Donbas Media Forum* було запропоновано до переглядку кілька епізодів документальних проєктів «Позиція Україна» і «Голоси Донбасу» від Суспільного мовлення. Презентовано також неігровий фільм «Кльон» (режисер В. Васильченко) та документальну стрічку «Зруйновані Мости» (режисер В. Бакум).

Благодійність

14–23 листопада у київському мистецькому центрі *ArtHall D12* тривав благодійний аукціон «Маю честь!». Проект організовано Аукціонним домом «Дукат» з метою підтримки 23-го окремого стрілецького батальйону Збройних сил України. Усі вторговані кошти підуть на придбання дронів-камікадзе, засобів спостереження та коригування вогню. Експозицію склали живопис, графіка, скульптури митців України та української діаспори, зокрема, твори Я. Гніздовського, Л. Морозової, М. Черешньовського, Л. Медвідя, В. Сидоренка, А. Криволапа, М. Вайсберга, А. Мельника, В. Одрехівського та інших. На аукціон було виставлено також антикварну книгу (стародруки XVIII століття), прижиттєві видання вітчизняної класики (зокрема Т. Шевченка, П. Куліша), книжки з автографами видатних діячів національної культури, колекційні видання української діаспори. Лотами аукціону були й предмети війни, трансформовані в мистецькі артефакти такими художниками, як А. Криволап, В. Михальчук, С. Жалобнюк, П. Бойко, М. Лукін, Є. Тур. Ініціатори проекту – Національна академія мистецтв України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, Асоціація мистецтвознавців, експертів, оцінювачів та реставраторів.

28 листопада в *ArtHall D12* стартував благодійний музично-поетичний фестиваль «Маємо Жити». Захід підтримали Благодійний фонд Сергія Притули, БФ «Маємо Жити», А. Сененко та М. Брест. Усі зібрані кошти від подій підуть на потреби сил оборони України. На фестивалі презентовано експозицію «100 картин дружин справжніх Героїв» (проект художника О. Юрова і спільноти «Ми разом»). У програмі відкриття благодійного заходу: монологи з вистави «Сойчине крило» (І. Грищенко, Київський академічний драматичний театр на Подолі), моновистава «Краще б я народилася кішкою» (А. Яремчук, Театр Володимира Завальнюка «Перетворення»), концерт «Файний Франко Ф'южн» (Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка), виступи гуртів *ADAM* та *G-ART*.

16 листопада в Інституті проблем сучасного мистецтва у Києві відкрито благодійну виставку-аукціон «Індивідуальна мінливість», аби допомогти бойовому підрозділу в складі бригади швидкого реагування Національної гвардії України «Рубіж». В експозиції представлено роботи 34 українських художників, серед яких О. Лень, Ж. Кадирова, Н. Кадан, Т. Сільваші, А. Сасенко, С. Шахмурдова-Танська, К. Синиця, М. Половінко.

26 листопада у селі Мощун на Київщині проведено третій відкритий пленер «Мощун – незагоєна рана», в межах якого українські митці відтворили на своїх картинах наслідки повномасштабного вторгнення російської федерації в мирні українські міста й села. Кошти, отримані від продажу робіт, підуть на підтримку українських родин, які через війну втратили своє житло. Захід організовано Національною спілкою художників України разом із Міжнародним благодійним фондом «Хай світ пізнає Україну».

Регіональна культурна політика

17 листопада у Львові відкрито центр сучасного мистецтва *Jam Factory Art Center*. Він функціонуватиме у відновленому комплексі будівель колишньої «Фабрики повидла» на Підзамчі як простір для театральних, виставкових, музичних та дискусійних проєктів. Ініціював та профінансував створення артцентру історик, підприємець та меценат родом зі Швейцарії Г. Біндер. У *Jam Factory*, загальною площею понад три тисячі квадратних метрів, розміщено театр для перформативних практик, численні виставкові зали, частина з яких функціонує в укрітті, сучасний чорний куб, який слугує репетиційною залогою, *Jam Cafe*, крамницю й тераси. До відкриття артцентру куратори Н. Маценко, Б. Філоненка та К. Яковленко сформували масштабну виставку про мистецтво під час війни «Наші роки, наші слова, наші втрати, наші пошуки, наші ми». В експозиційних залах можна оглянути понад сто робіт українських митців, зокрема, А. Кахідзе, В. Костирка, П. Макова, Н. Кадана, Ж. Кадирової, Л. Іванової, В. Полякова, Я. Футимського, А. Сагайдаковського, О. Жуковського й інших. Виставка триватиме до березня 2024 року та буде доповнена програмою з дискусій, зустрічей, кураторських екскурсій.

Креативні індустрії

Бренд *Svarga* разом із *Nerd agency* та *Pronto Film* створив колекцію вишиванок за мотивами фільму «Довбуш». Творці лінійки взяли за основу тонкі смужки гуцульських орнаментів XVII століття й помістили їх на сорочках сучасного крою. Один із ключових елементів колекції – гуцульська ружа, що уособлює сонце і вранішню зорю.

Культурні проєкти

1–5 листопада у Києві за підтримки *World Design Week* вперше проведено Тиждень українського дизайну та інновацій – мультидисциплінарну платформу для об'єднання креативності, інновацій і дизайну в одну спільноту. Події відбулися в різних куточках міста: у Київському національному університеті будівництва і архітектури та клубі «Арсенал ХХІІ», на платформі *OSTRIV*, у студентському хабі «*KNUCA_HUB*», гончарній майстерні, у стінах проєкту *22F*, а також онлайн. Темою Тижня стала «Стійкість» в контексті воєнних подій. Програму склали понад два десятки різнопланових заходів, як-от архітектурна конференція, виставка конкурсних робіт, проєкт реновації, презентації, воркшопи з 3D-моделювання, гончарства й малювання, відкриті лекції з дизайну, екскурсія на виробництво артінсталяцій, профільні майстер-класи. Серед учасників – письменник Л. Дереш, художниці А. Кузнєцова та Ж. Кадирова, архітектори О. Гулеша та А. Головатюк, дизайнерка Г. Глибіна та інші.

10–12 листопада команда *Don't Take Fake* за підтримки *WhiteBIT* презентувала у столиці мистецький перформанс іспанського художника П. Вальбуєни «„Примарна поезія [Київ]»». Це наступний етап проєкту, створеного для тимчасового культурного простору MOT («Модуль тимчасовості»). Закриті захисними спорудами кийвські пам'ятники Володимирі Великому, Григорію Сковороді та

Богдану Хмельницькому стали місцем для світлового шоу та поезії. Власні вірші озвучили О. Сливинський, Л. Якимчук, І. Цілик, О. Гусейнова, А. Дронь, П. Коробчук, Г. Крук, С. Ленартович, Ю. Лесняк, К. Михайліцина та М. Пономаренко.

10–12 листопада у Дніпрі пройшов восьмий міжнародний фестиваль аудіо-візуального мистецтва та нових медіа «Конструкція». Його загальна тема – «Український хардкор: вивчаючи досвід низових ініціатив». Триденна подія від ГО «Kultura Medialna» покликана репрезентувати та об'єднати досвід самоорганізованих рухів, які працюють із матеріальною, нематеріальною спадщиною та з активізмом у громадському секторі в умовах воєнного часу. Так, в межах фестивалю було відкрито виставку «Навіть якщо», що представила роботи одинадцяти художників і мистецьких колективів – *Beauty Studio, fantastic little splash, Freefilmers*, І. Окунева, Є. Коршунова, П. Ряски, К. Синиці, Т. Турлюн, Т. Яковини, Д. Дерій та *Ørjan Amundsen*. Крім того, «Конструкцію» склали: дискусійна програма «Радикальна реконструкція: переукорінення українського спільного»; експериментальна музична частина від артистів із різних міст України; кінопрограма, яка включала українські короткометражні фільми про права людини *Civil Pitch 2.0* від *Docudays UA* – «День українського добровольця» В. Тихого та «Зарваницю» Я. Малащука і Р. Хімея.

4 листопада у Первомайську на Миколаївщині вперше відбувся «Вінграновський ART FEST» – фестиваль, присвячений творчості українського письменника-шістдесятника, поета, режисера, актора й сценариста Миколи Вінграновського, який народився в цьому місті. На чотирьох тематичних локаціях було влаштовано зустрічі з діячами культури, художню виставку, літературні читання, музичний перформанс, гутірки, лекції та кінопоказ. Актори Миколаївського академічного художнього драматичного театру виступили з літературно-музичною композицією «Це мій народ! Я – син його!» за творами М. Вінграновського. Організаторами події виступили: творці фестивалю Тараса Шевченка «Ше.Fest», благодійні фонди «Янголи нескорених» і «Первомайщина – наш оберіг», художня студія «Kat.rina Art», організація «Світ». Партнери проєкту: Артхаб «Вінграновський» та Первомайський краєзнавчий музей.

Театр

Переможцем фестивалю «Митниця. Нова режисура», який вже вдруге пройшов у Київському академічному театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра, став український актор і режисер Р. Фельдман. У «Митниці» він брав участь із п'єсою Н. Захоженко «Копи проти равликів». Цього року партнером фестивалю був Театр Драматургів, а учасники працювали виключно з українською сучасною драматургією. До складу журі увійшли незалежні професіонали культурного сектору: керівниця мистецьких програм Британської Ради в Україні А. Бубнова, керівниця перформативних програм Українського інституту А. Гайшенець, програмна менеджерка *House of Europe* І. Демченко, журналістка, мистецтвознавиця В. Клименко, кінопродюсер А. Корнієнко, драматург М. Курочкін, телеведучий, журналіст О. Суханов, головна режисерка Театру на лівому березі Т. Трунова, засновниця ресурсів *Kyiv Daily* В. Федоріна, театрознавиця І. Чужинова.

В Україні створено експериментальний театральний клуб *NASHi.etc*, який надаватиме незалежним митцям можливості та інструменти, аби втілювати їхні творчі ідеї та створювати власні мистецькі проекти. Засновницями клубу стали режисерка, акторка і продюсерка українського походження Р. Соутус та С. Ющенко, виконавча директорка театру. Перша вистава цього проєкту під назвою «Кабаре на Кордоні» відбулася 18 листопада у столичному Будинку кіно. Вона об'єднала відразу п'ять творчих груп: театральну-музичний ансамбль *Schmalgauzen*, театр тіней «Тіньова», *Andrii Barmalii* х *Yevheniia Vidishcheva*, *Dima Levytskyi* та *AMAENTES*.

Столичні театри представили цього місяця свої нові постановки: «AGNORIS» за текстом Е.-Е. Шмітта (Національний академічний драматичний театр ім. Лесі Українки); «Три чарівні сили. Котигорошко» за п'єсою Н. Симчич (академічний театр «Колесо»); «З цієї виставою щось не так» за мотивами лондонської комедії «The Play That Goes Wrong» від режисерки-постановниці Емі Мілбурн (академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «Хазяїн» І. Карпенка-Карого у сучасній інтерпретації режисера І. Уривського (академічний драматичний театр на Подолі); «Симулянти» за мотивами комедії Ж.-Б. Мольєра «Удаваний хворий» (Національний академічний Молодий театр); «Мандрагора» за Н. Макиавеллі (академічний театр «Актор»); «Пісні Полісся» за п'єсою сучасної української драматургині Л. Тимошенко (Український малий драматичний театр).

Також серед театральних прем'єр листопада: «Паливо» за п'єсою сучасної бельгійської письменниці А. Нотомб, «Вороги. Історія любові» за романом єврейського письменника, лауреата Нобелівської премії з літератури Іцхака Башевіса Зінгера (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької); «Клуб “Зневіра”» за мотивами «Intermezzo» М. Коцюбинського (Львівський академічний драматичний театр ім. Лесі Українки); «Мольєр. Анатомія» Н. Захоженко за мотивами комедії Мольєра (Львівський академічний молодіжний театр ім. Леся Курбаса); «Квітка. Мавка папороті» за твором української драматургині А. Настоящої (Юнацька кінотеатральна лабораторія «Ілюзіон» на сцені Одеського академічного українського музично-драматичного театру ім. В. Василька); «Мертві без поховання» за твором французького драматурга Ж.-П. Сартра, (Івано-Франківський національний академічний обласний український музично-драматичний театр ім. І. Франка); «Удаваний хворий» за твором Мольєра (Миколаївський академічний художній драматичний театр); «5 пісень Полісся» сучасної драматургині Л. Тимошенко (Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна); «Хазяїн» за п'єсою І. Карпенка-Карого (Луганський український музично-драматичний театр в приміщенні Сумського національного академічного театру драми та музичної комедії імені М. С. Щепкіна).

Музика

15–17 листопада у Києві відбувся фестиваль барокової музики *Kyiv Baroque Fest* – новий експериментальний проєкт Національної філармонії України. Однією з ключових його ідей є посилення взаємозв'язків між Україною та

іншими європейськими та світовими культурами. Фестиваль складався з трьох музичних подій, які було присвячено творчості французького композитора XVIII століття Жана-Філіпа Рамо та українського композитора епохи бароко Дмитра Бортнянського.

2–5 листопада в концертних залах України та Польщі тривав традиційний *Lubomirski Festival*. Цього року Фестиваль Владислава Любомирського мав три концерти у Львівській національній філармонії ім. М. Скорика: «Серенада Любомирських», в якому прозвучали серенади для струнного оркестру (Академічний камерний оркестр «Віртуози Львова»); «Скрипкові переспіви», що включав симфонічну баладу «Гражина» Б. Лятошинського (Академічний симфонічний оркестр філармонії); «Fhotnix» із композиціями О. Козаренка, Г. Гаврилець, М. Скорика та К. Шимановського (львівський квартет «Фенікс»).

26 листопада у львівському храмі святих Ольги і Єлизавети УГКЦ відбувся концерт камерного хору «Воскресіння» з Івано-Франківська. У програмі – нововіднайдений духовні твори українського композитора Д. Бортнянського, що в живому виконанні прозвучали вперше. Концерт є частиною проекту «Невідомий Бортнянський», який реалізується за підтримки Українського культурного фонду.

Візуальні мистецтва

3 листопада у Національному музеї «Київська картинна галерея» під патронатом президента України й Міністерства культури та інформаційної політики України відкрито виставку «Свою Україну любіть», яку склали картини українського художника І. Марчука з його творчого циклу «Шевченкіана». Колекцію надано Шевченківським національним заповідником (Канів). Організатор проекту – Центр сучасного мистецтва «Музей Івана Марчука» (філія Національного художнього музею України).

Від 22 листопада до 3 грудня у МВЦ «Музей історії міста Києва» тривала друга бієнале цифрового та медіамистецтва «*Ubiennale: Пробудження*» – простір для роздумів про пробудження свідомості нації. На виставці продемонстровано інноваційні інсталяції, відеоарт та AR-експонати. Понад 15 творів були доступні для огляду через VR-шоломи. Свої роботи презентували, зокрема, українські автори – А. Кахідзе, О. Харч, В. Чередниченко, О. Ісаєнко, П. Армяновський, Є. Ващенко, В. Шупляк та інші. Програма подій бієнале супроводжувалась аудіовізуальними перформансами та професійною панеллю обговорень за участі митців і кураторів з України, Іспанії, Німеччини, Франції, Чехії, Італії та Польщі.

У столичних музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставкові проекти: «Міста України на італійських марках» – картини українських митців К. Липовки, С. Сметанкіна, Ю. Бандери та С. Скоробогатова, чий роботи прикрасили італійські марки в межах благодійного проекту на підтримку України, «Мить і сутність» – пів сотні шаржів художника угорського походження М. Ілку (Центральний будинок художника); «Незавершені історії: нові твори з колекції. Щлях до свободи» – картини О. Придувалової та графічна серія В. Гордійчука, присвячені подіям 2013–2014 років (Національний художній музей України); «Літопис сьогодення» – живопис А. Варварова, «Цитати» – картини

львівського митця С. Гая, «З'їж мене» – скульптури та графічні твори С. Карунської (Національний музей «Київська картинна галерея»); «World Press Photo 2023» – документальні фотографії лауреатів однойменного міжнародного конкурсу, серед яких світлина Є. Малолетки «Авіаобстріл пологового будинку в Маріуполі» (Національний музей Тараса Шевченка); «Доньки-Матері. Зінаїда Васіна та Ганна Криволап» – твори декількох поколінь родини художниці-науковиці З. Васіної, «Терени свободи» – роботи переможців міжнародного конкурсу артплакатів у стилістиці українських декоративних розписів (Національний музей декоративного мистецтва України); «Деформація реальності» – скульптура М. Деяка (біля МВЦ «Музей історії міста Києва»); «Співіснування з темрявою» – мультимедійні та аудіовізуальні інсталяції, перформанси, живопис М. Ходака, Т. Барабаш, С. Петлюка, А. Саєнка та ін. (Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал»); «Скульптура. Олександр Сухоліт» – скульптури та малюнки різних періодів творчості О. Сухоліта (Галерея мистецтв «Лавра»); «Реальність і марево» – картини М. Вітика (Музей української діаспори); «Мистецтво літографії. Київ – 2023» – літографії сучасних київських митців, роботи майстрів естампу 1970–1990-х років та класичні твори з фонду Кафедри графічних мистецтв НАОМА (виставкові зали Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури); «Невизначений простір» – живопис, графіка та відео Н. Лісової («Dumchuk Gallery»); «11 друзів Яновича» до дня народження художника О. Яновича – роботи постійних резидентів закладу, серед яких О. Придувалова, В. Шерешевський, П. Сметана, О. Малих, Д. Кришовський, О. Денисенко та ін., «Нічні кошмари» – картини О. Ляпіна та О. Луньової (Центр сучасного мистецтва «Білий світ»); «Ознаки/Виявлення» – картини О. Крижановського («Ya Gallery»); «У пошуках натхнення» – натюрморти українських митців різних поколінь, зокрема, сучасних художників В. Багаліки, Н. Корф-Іванюк, І. Волкова-Ткачинського, «Спогади» – фотографії галериста, колекціонера, мецената М. Білоусова (галерея «НЮ АРТ»); «Музика кольору» – гобелени Г. Забудської, створені на основі живопису І. Турецького («Portal 11»); «Не журись!» – картини Є. Анцигіна («The Naked Room»); «Відкрита майстерня» – скульптурні барельєфи з глини й дерева, автентична кераміка, графіка й живопис А. Опришка (галерея «Avangarden»); «Війна. Життя триває» – картини В. Шерешевського («Vakulenko Art Consulting»); «Напружений горизонт. Туга за Кримом» – морські пейзажі кримськотатарської художниці Е. Шемседінової (культурний простір «Кримський дім»); «Від Майдану до війни» – фотороботи загиблого Героя України В. Гурняка (простір Українського ПЕН).

10 листопада у Львові відкрито Міжнародний осінній салон «Високий замок». На трьох поверхах палацу мистецтв представлено понад дві сотні робіт митців з України, Польщі та Словаччини, зокрема, твори М. Демцю, О. Скопа, М. Андрущенко, А. Фурлета, П. Сипняка. У ретроспективній частині Осіннього салону експоновано фрагменти вітражів українського художника В. Шаленка та скульптури майстра портретної пластики Е. Миська. Демонструвалися також виставка дитячого малюнка «Через терни до зірок» та експозиція плакатів від студентів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Захід організували

Львівська обласна організація Національної спілки художників України разом із Культурно-мистецьким центром «Львівський палац мистецтв».

21 листопада у Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького розпочала роботу виставка «Ковчег. Антологія сенсів», яка зібрала картини, скульптури та фотографії авторів із різних регіонів України, зокрема, з тимчасово окупованих росією. Учасниками проекту стали В. Кулеба-Барінова, І. Романко, М. Лунів, М. Жулінський, О. Мельник, І. Пантелемонова, О. Потапенко, А. Котлярчук, П. Бевза, О. Мінько, Ю. Мирко, П. Антип, М. Білик. Їхні твори відображають пам'ять поколінь, святість родини, образ жінки-берегині, родючість землі, значення ікони-оберега, героїчні битви, традиційні обряди та вишиванку. Виставка тривала протягом місяця та включала події паралельної програми, як от прем'єра документальної картини «Олег Мінько. В експресії духу» (авторка стрічки А. Біла, режисер С. Литвинов) чи зустріч з ініціаторами проекту «Космогонія» – художником П. Антипом і куратором В. Корсаком.

Також у містах України розгорнуто експозиції: «Немає зайвих» в межах проекту *Her*Gaze* – роботи молодих художниць Р. Ключко, Н. Січко, А. Франик, А. Іон, П. Смірної й ін. (Центр архітектури, дизайну та урбаністики «Порохова вежа» у Львові); «Paradise Lost» – живопис, інсталяції, фотографії, відеоарт художників С. Беліка, О. Дімова та Д. Євсєєва (Одеський музей західного та східного мистецтва в колаборації з Музеєм сучасного мистецтва); «Навіть якщо» – роботи Є. Коршунова, Д. Дерій, І. Окунева, П. Ряски, К. Синиці, Т. Яковини, Т. Турлюн і А. Лящука та ін. (Центр сучасної культури у Дніпрі); «Сміливі нести світло» – фотографії С. Маслова, С. Коровайного, Є. Малолетки, П. Полікарпової, М. Чернова та багатьох інших про життя країни під час відключень світла («ЄрміловЦентр» у Харкові); «Поки не пізно – бийся головою об лід!» – фото, відео, живопис від митців А.-З. Боднарук, Я. Яновського, В. Гоцанюка, О. Базюка, М. Русінкевич, О. Лишеги, А. Потьомкіної, В. Найденової, І. Гаврилів (галерея «Асортиментна кімната» в Івано-Франківську); «Суми. Сила української єдності» – світлини, створені творчим колективом онлайн-журналу «Цукр» у різних куточках Сумщини в період повномасштабної війни (Сумська міська галерея); «Осінь життя» – картини закарпатського художника І. Івановчика (Закарпатський музей народної архітектури і побуту).

Музейна справа

28 листопада у Києві в Скарбниці Національного музею історії України презентовано окремі артефакти колекції «Крим: золото й таємниці Чорного моря», які повернулися до України з Амстердаму (Нідерланди). Це, зокрема, античні скульптури, скіфські та сарматські прикраси, китайські лакові скриньки, яким дві тисячі років. Колекція містить коштовності з чотирьох кримських музеїв: Центрального музею Тавриди, Керченського історико-культурного заповідника, Національного заповідника Херсонес Таврійський та Бахчисарайського історико-культурного заповідника. До моменту деокупації Криму «скіфське золото» тимчасово зберігатиметься на території Києво-Печерської лаври.

Цього ж дня Національний музей мистецтв ім. Б. та В. Ханенків розгорнув експозицію «Золотом, кольором, світлом», присвячену 175-річчю художника Вільгельма Котарбінського. Це перший проєкт від початку повномасштабного вторгнення, що показує частину збірки музею, а саме станковий живопис і малюнки В. Котарбінського. На виставці також присутні окремі частини декору «Червоної вітальні», створені митцем, 84 поштові картки з приватної колекції О. Жуковського та книги з бібліотеки Ханенків.

9 листопада у столичному Національному музеї українського народного декоративного мистецтва в межах культурно-мистецької програми музею «Білокурівський листопад» (пам'яті н. х. України К. Білокур) представлено добірку картин під назвою «Буяння квітів». Героєм проєкту став наставник художниці, майстер краєвидів і натюрмортів М. Донцов. У показі – два десятки його робіт з колекції Ірпінського історико-краєзнавчого музею, а також твори «Квіти за тинном» і «Кавун, морква, квіти» К. Білокур зі збірки Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

23 листопада у Музейно-виставковому центрі «Музей історії міста Києва» запрацювала виставка «Київська ялинка від XIX століття – до сьогодні» про історію святкування Різдва. Тут у спеціально облаштованих інтер'єрах розміщено такі унікальні артефакти, як святкова сукня ручної роботи початку XIX ст., оригінальні ялинкові прикраси часів Кайзера Вільгельма, Дід Мороз 1926 року авторства Г. Світлицького, ковзани 1920-х років, меблі, яким понад 200 років, грамофон початку минулого століття та багато іншого. Особливе місце у кожному інтер'єрі займає ялинка, оздоблена актуальними на той час іграшками. На виставці можна побачити зразки ялинкових прикрас з особистої колекції М. Лук'янової від середини XIX століття і до 90-х років XX століття. А 29 листопада Музей історії міста Києва разом із Національним музеєм народної архітектури та побуту України презентували спільний проєкт «Українська зима: від Романа до Йордана», присвячений зимовому циклу свят, які традиційно широко відзначалися в Україні. На виставці представлено унікальну фондову колекцію: різдвяно-новорічну атрибутику львівського етнографа та художника В. Шагала, предмети декоративно-ужиткового мистецтва, кераміку різних регіонів, музичні інструменти колядників, колядницькі зірки «звізди», автентичні зимові строї, килими, рушники, ікони, картини наївного малярства. Перлини експозиції – велика різдвяна шопка з фігурами Святого Сімейства, солом'яний вертеп, виготовлений учнями дитячої студії «Соломія», та ялинка, зроблена з рушників і маскувальної сітки. До 14 січня відвідувачі музею можуть долучитися до майстер-класів і побачити виступи народних колективів.

22 листопада Велику дзвіницю Києво-Печерської лаври відкрито для відвідувачів уперше за 30 років. На верхніх ярусах пам'ятки XVIII століття проведено реконструкцію, тож віднині всі охочі можуть побачити Київ із найвищої точки.

23 листопада Київська міська рада перейменувала Національний музей українського народного декоративного мистецтва відповідно до сучасної діяльності закладу – Національний музей декоративного мистецтва України.

Впродовж листопада в Українському католицькому університеті у Львові тривала виставка рисунків О. Новаківського під назвою «Наш архіпастир Андрей Шептицький». Вона є частиною проекту, започаткованого з метою створення візуального архіву доробку митця. Експозиція демонструє репродуктивні портретні образи митрополита Андрея Шептицького, виконані О. Новаківським, з авторськими нотатками художника. А це – сотні графічних творів з приватної збірки родини живописця, дотепер переважно непублікованих.

8 листопада у Рівненському обласному краєзнавчому музеї відбулося відкриття виставки «Рукописні партитури церковної музики з історичної Волині кінця XIX – середини XX століття». Зберігалися ці твори в приватних бібліотеках та церквах на території Тернопільської, Волинської та Рівненської областей. Унікальну добірку презентував голова Всеукраїнського хорового товариства імені Миколи Леонтовича, хормейстр Національної опери України, з. д. м. України О. Тарасенко.

17 листопада Музей історії Дніпра представив новий виставковий проєкт «Виборюючи свободу», присвячений подіям повномасштабного російського вторгнення. Він складається з місця пам'яті загиблих під час війни дніпрян та експозиції-інсталяції, яку наповнено військовими трофеями й особистими речами захисників. Понад дві сотні експонатів передали музею волонтери та військовослужбовці 128-ї окремої бригади територіальної оборони ЗСУ.

Збереження та охорона культурної спадщини

29 листопада Міністерство культури та інформаційної політики України презентувало інформаційно-комунікаційну систему обліку нерухомих об'єктів культурної спадщини України «Державний реєстр нерухомих пам'яток України» – «Пам'ятка». У реєстрі зібрано дані про 105 532 об'єкти культурної спадщини в галузі архітектури, археології, історії, монументального мистецтва, науки й техніки, ландшафту та садово-паркового мистецтва, зокрема, ті, що перебувають на тимчасово окупованих територіях.

15 листопада Міністерство культури та інформаційної політики України, Національна спілка майстрів народного мистецтва України, Центр розвитку «Демократія через культуру» та Національна академія мистецтв України у партнерстві з іншими установами провели у Києві круглий стіл «Традиційні ремесла: заради миру та соціальної злагоди». Експерти обговорили основні виклики, пов'язані з охороною нематеріальної культурної спадщини. Йшлося також про можливість громад оцінити збитки, завдані війною, та перспективи повоєнного відновлення.

3–19 листопада до Дня заснування ЮНЕСКО в Національному заповіднику «Києво-Печерська лавра» тривала виставка «Церковна дерев'яна архітектура. Збережена спадщина». В експозиції – сім філігранних макетів давніх дерев'яних церков, які створив викладач сільської школи на Львівщині, майстер-аматор О. Сиротюк. До виставки також увійшли інформативні стенди, де розміщено фотографії 16 архітектурних пам'яток сакрального дерев'яного мистецтва

в польському та українському регіоні Карпат (об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО).

30 листопада в музеї «Кирилівська церква» Національного заповідника «Софія Київська» відбулась презентація проекту «Відтворення втрачених реліквій Кирилівської церкви». На цьому заході представлено дві ікони, нещодавно влаштовані на північному фасаді Кирилівського храму: Ватопедської Богородиці та Святого Мелетія Антіохійського. Образи цих святих прикрашали церкву ще з XVII століття, однак з часом були втрачені. Нині завдяки науковим дослідженням, меценатській підтримці, таланту скульптора О. Моргацького, який здійснив відтворення цих ікон, реліквії представлено світові. Авторка проекту – науковиця І. Марголіна.

Фахівці Музею сучасного мистецтва Одеси оцифрували близько 1000 творів і понад 2500 архівних фото, аудіо, відео та текстових матеріалів, а львівська вебстудія *SiteGist* створила платформу з онлайн-колекцією музею. Наразі на сайті можна побачити експонати, які відображають історію одеського мистецтва модернізму 1960–1970-х років, концептуалізму 1980-х, Нової хвилі 1990-х та новітньої історії України. Також розпочато публікацію творів із нещодавно сформованого відділу мистецтва модерну першої половини XX століття.

Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка отримав оновлений вебпортал, на якому презентовано частину колекції – 1200 цифрових копій музейних артефактів, 116 з яких попередньо реставровано. Запуск порталу став підсумком проекту «FrankoData: відкритий цифровий музей», що реалізовано Домом Франка разом із Інститутом франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка за підтримки Українського культурного фонду.

На Рівненщині також за підтримки Українського культурного фонду завершено оцифрування стародруків із колекції Державного історико-культурного заповідника «Острозький замок». Тож Острозька Біблія 1581 року, Требник Петра Могили, Києво-Печерський Патерик та інші видання, які побачили світ в українських друкарнях, стали доступними широкому загалу онлайн.

Фахівці полтавського «Центру охорони та досліджень пам'яток археології» втілили аудіовізуальний проєкт-експозицію «ViRтуальність забутих предків: імерсивний світ шаманського поховання бронзової доби». Відтак усі охочі можуть у доповненій реальності розглянути комплекси поховань катакомбної культури доби ранньої бронзи, знайдені археологами в Гребінківському кургані на Полтавщині ще 2007 року.

Міністерство культури та інформаційної політики України додало до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України три нових позиції: обряд «Гоніння гадюк» (село Іскра Великоновосілківського району Донецької області та Нижньодуванська громада Сватівського району Луганської області); обряд заплітання весільної коси (селище Білокуракине Сватівського району Луганської області); практику з охорони традиційних ремесел та народного мистецтва (здійснюється Національною спілкою майстрів народного мистецтва України та її регіональними осередками).

Кіномистецтво

16–22 листопада відбувся XII Київський міжнародний фестиваль короткометражних фільмів *KISFF*. У фокусі цього річної події усвідомлення життя людини між історичним минулим та технологічним майбутнім. На фестивалі представлено 28 категорій: міжнародна та національна конкурсні програми, позаконкурсні блоки, присвячені українській ідентичності, проблемам рівності та майбутньому AI-технологій. Зокрема в добірці «Українська ідентичність», яку було розроблено разом із Українським домом, зібрано п'ять програм, кожна з яких розповідає унікальні історії про Крим (дебютні короткі метри Н. Алієва), Херсон (присвячено творчій групі «Тотем»), Київ (короткі метри 2000-х від І. Цілик, В. Васяновича, М. Слабошпицького) та інші регіони. До української конкурсної програми увійшли й фільми, що рефлексують на тему війни. Серед переможців *KISFF*: «Прокидатися у тиші» М. Жлуктенко та Д. Асаді Фаезі (Гранпрі); «Маріуполь. Сто ночей» С. Мельник (спеціальна відзнака журі); «Войси з Бахмута» І. Бабаєва (Гранпрі від журі Спілки кінокритиків України); «Чорнобиль 22» О. Радинського (спеціальна відзнака журі Спілки кінокритиків України та приз глядацьких симпатій). Ретроспектива «Київ незалежний: український короткий метр 90–00-х», створена фахівцями «Довженко-Центру» А. Пензій і С. Битюцьким, містила сім короткометражок: «День народження Юлії» Н. Марченкова (1993); «Дім на злам» О. Хребтова (1996); «Метрополітен» Г. Яровенко (1998); «Проти сонця» В. Васяновича (2004); «Вдосвіта» І. Цілик (2008); «Глухота» М. Слабошпицького (2010); «Зсув» О. Радинського (2016). В межах фестивалю організовано блок освітніх подій з дискусіями та воркшопами за участі українських і європейських експертів про роботу кіноіндустрії та пошук можливостей, про кіно та AI-технології. Основні локації *XII KISFF* – кінотеатри «Жовтень», «КІНО42» й «Український Дім». Переважна більшість фестивальних програм також була доступна для перегляду в онлайн-кінотеатрі «Титр» на території України, Польщі, Чехії, Німеччини, Латвії, Литви, Естонії.

22 та 24 листопада у столичному Будинку кіно пройшов фестиваль «Smile, Ukrainian! Дубль № 8». Глядачі мали можливість побачити шість найкращих короткометражних комедій від сучасних українських режисерів: «Холодильник» М. Сухарева, «Територія» М. Ладеса, «Крила» Б. Железняка, «Капітан Бровари» Е. Нечмоглода, «Формула паркану» О. Кіріченко-Поволоцької, «Нарада» О. Онуфрієва. Організатор фестивалю – осередок «Кіноспільнота».

27 листопада стартував онлайн-фестиваль феміністичного кіно «Фільма», створений як спільний майданчик для кіноробіт, що відповідають принципам інтерсекційного фемінізму, антирасизму, антиколоніалізму, інклюзії та культури згоди. Цього року програму сформували 14 стрічок, які розповідають історії про переживання травматичних досвідів і зцілення, боротьбу за гідні умови праці та право на житло. Переглянути картини можна було до 10 грудня на сайті фестивалю.

У широкий український прокат вийшли нові вітчизняні кінокартини – психологічний трилер «Між нами» С. Томащук та документальна стрічка «Іван і Марта» С. Буковського. У столичних кінотеатрах цього місяця відбулись прем'єри

документальних картин «Щоденник Монастирського» від телеканалу «1+1 Україна» та «Нескінченність за Флоріаном» О. Радинського. 16–18 листопада у Києві, Чернігові, Запоріжжі, Харкові, Львові та Одесі пройшли покази документального фільму «Повернення до української мови», що за сценарієм Ю. Найдиш створив *Ukrainer*. Крім того, на стрімінговому сервісі *Netflix* презентовано художній серіал «Перші дні» про життя киян на початку повномасштабного російського вторгнення (режисери – О. Єсаков, Т. Пристаєцька, А. Литвиненко, В. Шпаков, П. Остріков, К. Царик).

Цьогорічним лауреатом Премії імені Фелікса Соболева від Національної спілки кінематографістів України, яку присуджують за значний внесок у розвиток наукового та документального кіно, став режисер і продюсер І. Іванько за фільм «Крихка пам'ять».

Література

3–5 листопада у Міжнародному культурному центрі «UNION» в Одесі пройшли поетичні читання *Meridian Odesa*, організовані Міжнародною літературною корпорацією *Meridian Czernowitz*. Програма включала 24 літературно-дискусійні події, шість із яких відбулися за підтримки Українського інституту книги. Це, зокрема, презентації знакових книжкових новинок, як-от поетичні збірки «[dasein: оборона присутності]» Я. Черногуз, «Дні тривоги» А. Дністрового, «БУКWAR» Г. Крук, «Бурчак» Т. Прохаська, збірка документальної воєнної прози «Точка нуль» А. Чеха та антологія «Воєнний стан», упорядкована А. Любкою та Є. Лопатою. У підземній галереї культурного центру «UNION» було відкрито виставку «Картини, що стали книжками», яку сформували твори з приватної колекції С. Померанцева – живопис М. Вайсберга, В. Костирка, К. Косьяненко, О. Придувалової («обличчями» книжок Ю. Андруховича, А. Любки, Т. Прохаська, С. Жадана й О. Ройтбурда). В межах *Meridian Odesa* відбувся також вечір пам'яті О. Ройтбурда за участі С. Жадана, С. Кошкіної та С. Померанцева. Після завершення заходу в Одесі організатори та літератори А. Любка, Я. Черногуз, С. Жадан, І. Цілик завітали з поетичними читаннями до Миколаєва, Херсона і Запоріжжя.

2 листопада стали відомі лауреати першої Премії «Читомо» – відзнаки за видатні досягнення у книговидавничій справі. Переможців у трьох номінаціях оголошено під час урочистої церемонії нагородження в Києві. Премію «Читомо» здобули: львівське «Видавництво Старого Лева» (номінація «Трендсетер видавничого ринку») – «за високі стандарти організації книжкового бізнесу, за приклад і стійкість, що допомагає вистояти іншим, за налагодження системного продажу прав на українські книжки на закордонну аудиторію»; фестиваль перекладачів «Translatorium» (номінація «За книжкову ініціативу, що сприяє промоції читання») – «за створення майданчика для комунікації перекладачів, за нанесення Поділля й Хмельниччини на культурну мапу України, а також за повернення до розмови через мовчання»; творча майстерня «Аграфка» художників Р. Романишин й А. Лесіва (номінація «Амбасадор української книги») – «за художнє висловлювання, що відкриває людину, її світ і Україну через книгу, нові

партнерства та здобуту міжнародну впізнаваність». Спеціальну відзнаку журі Премії посмертно отримала письменниця В. Амеліна «за те, що продовжує поєднувати людей і спільноти невидимими містками, за створені можливості та задані напрямки, якими продовжує рухатися українська культурна спільнота». Вручено також Спеціальну відзнаку Франкфуртського книжкового ярмарку, яка передбачає участь у стенді у Франкфурті наступного року. Її отримав видавець О. Савчук «за збереження культурної спадщини через локальну історію і книжкові проекти та повернення видатних імен, явищ та об'єктів у культурний дискурс України». Премію «Читомо» засновано однойменним медіа за підтримки Німецької асоціації видавців і книгорозповсюджувачів, Франкфуртського книжкового ярмарку та Міністерства культури й медіа Німеччини. До складу міжнародного журі ввійшли, зокрема, директорка Міжнародного фестивалю «Книжковий Арсенал» Ю. Козловець, викладач Києво-Могилянської та Львівської бізнес-школи В. Пекар, журналістка, виконавча директорка Українського ПЕН Т. Терен, співзасновниця «Читомо» О. Хмельовська, генеральний директор Українського інституту В. Шейко.

Лауреатом державної Премії імені Григорія Кочура став перекладач, публіцист і редактор П. Таращук. Автор отримав нагороду за переклад українською мовою твору Кретьєна де Труа «Ланселот, або Лицар Воза: роман у віршах» (видавництво «Навчальна книга – Богдан», Тернопіль). Премія присуджується щороку за найкращі переклади українською мовою визначних творів світової поезії та вагомі перекладознавчі праці в царині українського художнього перекладу. 17 листопада у київському Національному музеї літератури України пройшов творчий вечір, присвячений 115-й річниці від дня народження українського письменника-перекладача, літературознавця, громадського діяча Григорія Кочура. Захід організовано разом із Київською організацією Національної спілки письменників України та Літературним музеєм Григорія Кочура (Ірпінь, Київська обл.). Також у цей день в Ірпені за підтримки Ірпінської міської ради, Товариства «Відважних», Європейської академії наук, мистецтв і літератури та видавництва «Саміт-книга» проведено IV Міжнародний фестиваль письменників-перекладачів «КочурФест».

10 листопада в Івано-Франківську відбулося нагородження переможців літературної премії імені Ярослава Дорошенка, яку було започатковано у 2011 році Івано-Франківською міською радою на вшанування пам'яті українського поета й багаторічного очільника Івано-Франківської обласної організації Національної спілки письменників України Я. Дорошенка. Першість у цьогорічному конкурсі здобули київські автори Т. Левицька (номінація «Збірка сонетів») та Я. Черногуз (номінація «Цикл сонетів»).

Всеукраїнською літературною премією імені Василя Скуратівського нині відзначено письменника М. Солтиса з Красилова Хмельницької області за роман «Не вмирає душа наша» (номінація «Художня література») та фольклориста, літературознавця І. Хланту з Ужгорода за книжку «Українські пісні Кубані» (номінація «Народознавство»). Премію імені українського етнографа, письменника

Василя Скуратівського засновано у 2021 році Малинською міською радою на Житомирщині.

У Львові перезавантажено премію «Привітання життя» імені Богдана-Ігоря Антонича. Управа Львівської обласної організації Національної спілки письменників України відновила конкурс після восьми років перерви, аби активізувати літературну творчість молоді України й закордоння в галузі поезики. Гранпрі та диплом I ступеня цього разу нікому не присуджували. Натомість диплом II ступеня отримала львів'янка Ю. Каспрук за збірку «Інший вимір», диплом III ступеня – у киянки Н. Кічурки за збірку «Я твоїша».

Бібліотечна справа. Промоція читання

30 листопада та 1 грудня ВГО «Українська бібліотечна асоціація» провела щорічну конференцію на тему «Українські бібліотеки: візія майбутнього», до організації якої долучилася й Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. Захід пройшов у змішаному форматі за участі керівників та провідних фахівців бібліотек, представників органів державного управління й місцевого самоврядування, науковців, викладачів закладів вищої освіти, видавців, провайдерів інформаційних послуг, авторів, користувачів бібліотек. Програма конференції включала обговорення підсумків і напрямів діяльності бібліотек під час воєнного стану, виступи зарубіжних партнерів у блоці «Долаємо виклики у партнерстві», зустріч з Бібліотекою року Німеччини, церемонію вручення нагород і відзнак ВГО «Українська бібліотечна асоціація».

13 листопада ВГО «Українська бібліотечна асоціація» оголосила переможців конкурсу на участь у проєкті «Бібліотека – місце сили!». В межах цієї ініціативи бібліотекарі навчатимуться нових підходів організації роботи на деокупованих територіях України. Серед обраних закладів: Публічна бібліотека Балаклійської міської ради Харківської області; Публічна бібліотека Макарівської селищної ради (Київська область); Городнянська центральна бібліотека комунального закладу «Городнянська централізована бібліотечна система Городнянської міської ради» (Чернігівська область); Публічна бібліотека Конотопської міської ради (Сумська область); Центральна міська бібліотека імені Лесі Українки Херсонської централізованої бібліотечної системи. Проєкт реалізується у партнерстві з Центральною бібліотекою міста Берлін (Німеччина) за підтримки Європейського Союзу (програма «Дім Європи»).

В Україні запрацював безплатний застосунок із ліцензійними дитячими книгами «Library For All Ukraine». У вільному доступі представлено сотні творів українською та англійською мовами. Інтерфейс програми повністю продуманий для дитячого сприйняття: тваринки-аватарки та зірочки за кожен прочитану книгу.

Безбар'єрність

15 листопада у Києві в Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України

відбувся круглий стіл «Реалізація соціальних проєктів як спосіб досягнення фізичної, інформаційної та цифрової безбар'єрності», до якого в онлайн-режимі долучилося понад 270 представників публічних бібліотек. Захід проведено в межах реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року та мав на меті представлення найкращих архітектурних рішень для забезпечення безбар'єрності у книгозбірнях різних країн, а також репрезентацію вітчизняних проєктів щодо фізичної, інформаційної та цифрової доступності. Учасники круглого столу обговорили, зокрема, питання рівності можливостей та умов для всіх людей, виникнення нових функцій бібліотек, зумовлених повномасштабним вторгненням росії в Україну, будівництва інфраструктури, що відповідає потребам маломобільних і незрячих мешканців громад.

Аматорство

18 та 19 листопада у Хмельницькому пройшов Всеукраїнський фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Золоте коло». Ініціатором його проведення виступив обласний науково-методичний центр культури і мистецтва. Протягом фестивальных днів журі та глядачі могли побачити вісімдесят постановок у чотирьох номінаціях – сучасній, бальній, народній і класичній хореографії. За перемогу змагались колективи з різних куточків Хмельницької та Рівненської областей. Володарем Гранпрі став Зразковий ансамбль народного танцю «Вербонька» Центру культури і дозвілля Зорянської сільської ради Рівненської області з фольклорно-етнографічною композицією «Танцює Полісся».

23 листопада у Полтавському художньому музеї (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка відзначено переможців та лауреатів Відкритого дитячо-юнацького конкурсу образотворчого мистецтва імені Саші Путрі. У міжнародному бієнале взяло участь понад 700 дітей віком від 6 до 17 років. Роботи надійшли з усієї України, а також з Ірландії та Великого герцогства Люксембурга. Гранпрі конкурсу здобула учениця гуртка «Академія олівця» Бориспільського будинку дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт» У. Кірсанова (7 років) за твір «Козацькому роду нема переводу» (викладачка Ю. Петренко).

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 2. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12